

Dr. Szabó István: 119. zsoltár XIII.

2015. január 4.

Lekció: Márk 12,28-34

Textus: 97-104:

Mely igen szeretem a te törvényedet, egész napestig arról gondolkodom!

Az én ellenségeimnél bölcsebbé teszel engem a te parancsolataiddal, mert mindenkor velem vannak azok.

Minden tanítómnál értelmesebb lettem, mert a te bizonyságaid az én gondolataim.

Előrelátóbb vagyok, mint az öreg emberek, mert vigyázok a te határozataidra.

Minden gonosz ösvénytől visszatartóztattam lábaimat, hogy megtartsam a te beszédedet.

Nem távoztam el a te ítéleteidről, mert te oktattál engem.

Mily édes az én ínyemnek a te beszéded; méznél édesebb az az én számnak!

A te határozataidból leszek értelmes, gyűlölöm azért a hamisságnak minden ösvényét.

Kedves Testvéreim! Szeretett gyülekezet!

Engedjétek meg, hogy a rádióhallgatók kedvéért néhány mondatban összefoglaljam, mivel vagyunk foglaltak hosszú idő óta. A 119. zsoltárt olvassuk, és énekeljük és magyarázzuk, szakasról-szakaszra, betűről-betűre, mármint az arany ABC szerint, mert a zsoltár 22 nagy szakasza a héber ábc 22 betűjéhez igazodik. Nagy dolgokat tár fel nekünk Isten törvényéről, bizonyságáról, határozatairól, rendeléseiről, parancsolatairól és igazságos ítéleteiről – vagyis Istennek az emberrel való útjáról, vagy még inkább: arról az útról, ahogy elérkezünk Istenhez és vele maradhatunk és élhetünk. Így mondta ezt korábban: „*meggondoltam az én útaimat, és lábaimat a te bizonyságaidhoz fordítom*” (59. vers). De azt is láttuk, hogy mindezt egy szerelmes ember mondja-énekli – igen, ez a zsoltár: szerelmes vers, a zsoltáros szereti Istent és hozzá akar jutni, — vagy méginkább: Istent hívogatja, utána vágyakozik. A legutóbb így fejezte be vallomását: „*tied vagyok, tarts meg engem...látom, minden tökéletes dolognak vége van, de a te parancsolatodnak nincs határa*” (96.vers). S valóban, ha Isten első és utolsó parancsa a szeretet, akkor okkal epekedünk Isten után – Istenhez vágyunk minden végesből (lett légyen az bármilyen kerekre is alkotva az ember által, mert csak mulandó az), Isten felé törekszünk minden elhatározásunkból (lett légyen az bármilyen eltökélt, de csak korlátozott), a határtalan isteni szeretethez vágyakozunk. Így döntött a zsoltáros is: Isten felé fordítja egész életét.

A most felolvasott szakasz azonban mehökkent bennünket. Az egész zsoltárban nem találunk ilyen erős, markáns összehasonlításokat, mint itt:

Az én ellenségeimnél bölcsebbé teszel engem, — Minden tanítómnál értelmesebb lettem, — Előrelátóbb vagyok, mint az öreg emberek.

Még ha el is fogadjuk, mert megszoktuk, hogy amikor választások vannak, akkor a jelöltek csupa szépet zengenek magukról, vagy ha el is ismerjük, hogy amikor valaki fontos helyen ajánlhatja magát, például munkát keresve, akkor nem hiba, ha némiképpen felfújja magát, s nem szerénykedik ostoba módon, mi több, ha belátjuk azt is, hogy a szerelmes ember – márpedig a zsoltáros szerelmes Istenbe – dicsérve ajánlhatja önmagát, akkor is meghökken első hallásra ez a felsorolás.

És mindjárt Jézus példatörténete jut eszünkbe arról, hogy miképpen imádkozott a képmutató (aki előnyomakodott az oltárhoz, s nagy büszkén sorolta érdemeit, mondván, Isten, hálákat adok neked, hogy ezt meg ezt elvégeztem az előírásokból, — mit elvégzem?! megkettőztem! —, nem szabok határt a buzgóságomnak, és nem vagyok olyan, mint egyéb emberek, mint például az a vámszedő, ott hátul, aki éppcsak megáll a szentély ajtajában! De ez a mi magakellető emberünk már nem hallja annak a másik, félszeg embernek az imádságát: *Isten, légy irgalmas, nekem bűnösnek!* Jézus aztán súlyos intelmet fűz ehhez az esethez: „*Mondom néktek, hogy ez (ti. a bűnös vámszedő) megigazulva ment haza, inkább hogysesem amaz (ti. az önigazult farizeus): mert aki felmagasztalja magát, megaláztatik; és aki megalázza magát, felmagasztaltatik.*” (Lukács 18.10-14)

Milyen megdöbbentő, azt mondja Jézus a bűnösre: ez – tehát ő van közelebb hozzá. Az önigazultra meg azt mondja: amaz – vagyis ő van messzebb. Ha tudni akarod, hogy ki van közelebb Istenhez —, hát tudd: ilyen az Isten szemléletmódja!

S ezért a meghökkenésünk. Vajon, kérdezzük: vajon, ennek a magamutogatásnak ágyazna meg a zsoltáros felkiáltása? Vajon, nem kellene nagy riadalommal, gyorsan továbblapoznunk innen, semmiképpen el nem fogadva az összehasonlításnak ezt a csapdáját? Nem lenne jobb, ha úgy lennék ezzel az oldallal itt, mint ami egy hittan órán történt, amikor a nagy lázas beszélgetésben mondom: olvassuk csak ezt meg ezt a helyet!? Mire az egyik diák jelentkezett, hogy az ő Bibliájában nincs ilyen rész! – Volt. Csak éppen kép lap összeragadt.

De mielőtt a töredelmesség álarcát vennénk magunkra (mert van ilyen álarc is), és fanyalogni kezdenénk a zsoltárosra, vagy mielőtt az alázatoskodással lepleznénk törtetésünket (mert ez sem szokatlan emberi igyekezet) — s nagyhamar ítéletet mondanánk az összehasonlítás miatt, inkább nézzük meg, hogyan kapcsolódik össze a zsoltáros vallomása és Jézus értelme. Nagy titkok vannak itt.

1.) Először is, azon talán nem ütközünk meg, hogy ezt mondja: *Az én ellenségeimnél bölcsebbé teszel engem* —, főleg, hogy a zsoltáros számos alkalommal panaszkodik azon, hogy a rosszakarói, az ellenségei, a hatalmaskodók, a kevélyek elzárják Istenhez vezető útját: vagy úgy, hogy megalázzák, vagy úgy, hogy tévútra csábítják, vagy úgy, hogy hamisan megvádolják, vagy úgy, hogy pusztán emberi mivoltát megkérdőjelezzik. Ilyen helyzetben (és ilyen helyzetek vannak, megannyiszor látjuk ezt Isten gyermekei életében!) nem üres dicsekvés, nem az önmagunk nöttetése azt mondani: ellenségeimnél bölcsebbé tett Isten, — mert ez éppenséggel azt jelenti: megmentett, kimenekvést adott, megőrizte az eleséstől, igazságot szolgáltatott nekem, nem hagyta el Isten az ő szentjét.

2.) Másodszor, önmagában talán még azt is megértjük, amikor ezt mondja: *minden tanítómnál értelmesebb lettem* —, hiszen számtalan esetet ismerünk, amikor a tanítvány többre jut, mint a mestere, amikor a tanítvány nagyobb megértéssel jeleskedik, mint az oktatója. Pár hete láthattunk egy komolyzenei tehetség-versenyt. Ennek során az egyik zseniális fiatal művész első tanára azt nyilatkozta: csak pár évig tanítottam, és amikor láttam, hogy már sokkal többet tud, mint én, jelesebb tanítót kerestem neki.

3.) S talán azt is megértjük önmagában, amikor azt mondja: *Előrelátóbb vagyok, mint az öreg emberek.* Az „öreg” vagy a „vén” kettőt jelent egyszerre: jelenti az élemedett korú, tapasztalt embert, aki sokat látott és sok mindent átélt már, aki, ha nem is volt vele-született képessége a bölcs belátás, a sorsa és a megélt idő megtanította erre, megfontolt lett. S jelenti ugyanakkor azt a rangot is, amelynek jelentőségét éppen akkor érezzük meg, amikor nem kaphatjuk meg az idősebb nemzedéktől a tanácsot. Jeremiás próféta, amikor az ország pusztulását siratja, így kiált: *eltűntek a vének a kapukból* (Sir 5,4), vagyis nincs, aki belátással, bölcsességgel, tapasztalataival

segítsen minket; ráadásul a „kapu” itt a törvénykezés helyét jelenti: azt mondja tehát a próféta: nincs, aki méltányos és helyes ítéletet hozzon, ez a széthullás ideje, ez a katasztrófa.

Igen, mindezt külön-külön talán megértjük. De most egyszerre mondja a zsoltáros: *ellenségeimnél bölcsőbbé teszel, —tanítóimnál értelmesebb lettem, — előrelátóbb vagyok, mint az öreg emberek* – s így együtt ez a három valami magyarázatot, belátást igényel, főleg a jézusi óvás értelmében.

A régi mondás azt tartja: mindenki magából indul ki. Ezt többnyire gúnyosan szoktuk idézni, amikor valaki helytelenül dönt, vagy másokról csalárd ítéletet mond. S ezzel a megjegyzéssel viszonylagossá, relatívvá tesszük a döntését vagy ítéletét. Minden szentnek maga felé hajlik a keze — ez is sokat idézzük, főleg amikor annyira visszatetsző vagy álságos valakinek a látszólag törvényes eljárása, döntése és ítélete. Ám, közben gyakran elfeledjük, hogy ennél is szorongatóbb ezeknek a közmondásoknak a mélyebb igazsága: mindenki önmagából indul ki, s jaj, önmagához is érkezik vissza.

Éppen erről szól Jézus intelme, és éppen ebből akar kizökkenteni. Ne légy olyan, mint az oltárhoz tolokodó, aki Isten dicséretébe – Isten! hálát adok neked! – valójában öndicséretet rejt. Hiszen halljuk, nem kér semmit, nincs szüksége semmire, vagyis öntelt; mindenre képesnek tartja magát, vagyis hite merő önhittség! Istent szólítja, de csak önmagához érkezik, s hogy még fényesebben tündököljék, elkülönbözőzik mindenki mástól: *„hálát adok neked, hogy nem vagyok olyan, mint egyéb emberek...”* – nem vagyok olyan, mint a többi... Már is önmagához érkezett, mindig is csak önmagát látja, s olyan buzgó ebben az önmagasztalásban, hogy ha rajta múlna, tőle aztán Isten nem is férhetne hozzá a többi emberhez.

A zsoltáros szava nem esik ilyen ítélet alá. Mitöbb, számunkra is előkészíti Jézus szavához az utat: *aki felmagasztalja magát, megaláztatik; és aki megalázza magát, felmagasztaltatik.*

Éppen ez az, amit a zsoltáros jól tud, s ebben gyakorolja magát. Mert bár azon nem botránkozunk meg, amikor azt mondja: *ellenségeimnél bölcsőbbé teszel engem*, s ha van is hozzá magyarázatunk, — azért ne feledjük, hogy micsoda küzdelmet kell megharcolnia a reá hordott gyalázkodás miatt, mekkora kísértéssel kell szembeszállnia, hogy ne tanulja el a csalárdságot, ne tegye magáévá az ideig-óráig működő módszereket, amelyekkel látszatra mindig csak előrébb és feljebb jutnak az Isten ellenségei! Legyőztem ezt a kísértést –, nem a másokra taposva jutok feljebb! Nem állok Isten szeretete és a másik közél!

Azon sem ütközünk meg, ha valaki meghaladja mesterét, nagyobb tudásra tesz szert: *minden tanítómnál értelmesebb lettem* – mondja a zsoltáros, - és erre is van magyarázatunk. De ne feledjük, ezzel nem a saját értelmi képességeit magasztalja fel. Nem arról van itt szó, amit eleget látunk, hogy a szép lány csúnya barátnőkkal veszi körbe magát, hogy még szebbnek lássák, hogy az okos ember buta társalkodókat fogad, hogy csillogtathassa tudását! Itt az értelem azt a gyakorlatiasságot fejezi ki, amikor az ember nem csukja be a könyvet, amiből élni tanult, hanem még jobban és tovább elmélyed benne. Ott maradtam az igazság forrásánál! Hagyd nyitva a Bibliádat – úgy hajolj fölé legközelebb!

És még azt is elfogadjuk, ha azt mondja: *előrelátóbb vagyok, mint az öreg emberek* –, igen, vannak helyzetek, amikor ez nem is lehet másképp. Megbolondulnak az értelmesek, eszüket veszítik a hatalmasok, öntetszelgéssel koptatják magukat a tekintélyesek – Pomádé király úri szabósága az egész ország. Hát kell, s ha kell egy gyermek, aki lát! De ne feledjük, itt nem idős ember higgadt széksziszéről, hanem megkülönböztető képességről beszél. Ez itt nem a pusztá tapasztalat, s az abból adódó megfontolás, hanem a dolgok előre-látása, látomás, az egész életünk összegzése. Előre-látok, — egészen odáig, ameddig Isten ígéretei mutatnak.

Az összehasonlítás tehát csak a nyelvi szerkezetek miatt hangzik úgy, mintha középfokban állna, amit mond: *bölcsőbb, értelmesebb, előrelátóbb*. És az összehasonlítást nem is önmaga és a többiek között teszi (mint a rosszul imádkozó, öntelt és önhitt képmutató esetében, aki valóban egyfajta egybevetést készít: nem vagyok

olyan, mint a többi... – aztán már voltaképpen kizárólagosan csak önmagáról beszél). A zsolttáros sokkal inkább minden az alapfokhoz akar viszonyítani.

Figyeljük, hogyan mondja:

Az én ellenségeimnél bölcsebbé teszel engem a te parancsolataiddal, mert mindenkor velem vannak azok.

Minden tanítómnál értelmesebb lettem, mert a te bizonyosságaid az én gondolataim.

Előrelátóbb vagyok, mint az öreg emberek, mert vigyázok a te határozataidra.

Vagyis bölcsességének, értelmességének, előrelátásának oka-forrását nem önmagában találja meg. Voltaképpen nem is önmagáról beszél. Őt az Isten parancsolataihoz való ragaszkodása teszi bölccsé, Isten bizonyosságain gondolkodva lett értelmes, és Isten határozatait megőrizve lett előrelátóvá. De még egyszerűbben: Isten törvényében rejlik a bölcsesség, Isten bizonyosságai adják az értelmet, Isten határozatai mutatják meg az utat. A lehető legegyszerűbben: Isten törvénye a bölcsesség, Isten bizonyossága az értelem, Isten határozata az előrelátás.

Ezért készíti a zsolttáros szava számunkra is utat ahhoz, hogy közelebb legyünk Istenhez! Emlékezzünk! Hogyan mondja Jézus? „Ez” (ti. az alázatos esengő) –, és „amaz” (ti. a fennhéjázó dicsekvő). Aki „ez”, az mindig közelebb van – aki „amaz”, az van mindig távolabb.

Értjük már, miért mondta Jézus a törvénytudónak, aki Isten törvényét a szeretet parancsában foglalta össze: nem vagy távol az Isten országától...

Értjük már, miért mondja Pál apostol a Római levélben, hogy a törvény jó, és gyönyörködöm benne a belső ember szerint...és miért jelenti ki, hogy csak a megkegyelmezett ember tudja remélni, hogy Isten végig is vezeti a törvénye útján...

S értjük már, miért mondja a zsolttáros: a tied vagyok, Uram! Ments meg engem..., — s miért kiált majd így szerelmes verse legvégén, a zsolttár utolsó soraiban: *Uram! vágyódom a te szabadításod után...tévelygek, mint valami elveszett juh: keresd meg a te szolgádat! (174-176).*

Az beszél így, aki nem külön akar lenni –, hanem az Istené akar lenni!

Csak azért bölcsebb, mert egyszerű, azért értelmesebb, mert alázatos, azért előrelátóbb, mert boldogan várakozik. De csak bölcsebb, s még nem bölcs –, csak értelmesebb, s még nem jutott el teljes értelemre, – csak előrelátóbb, de még nem lát mindent. Az beszél így, aki nem külön akar lenni, hanem egészen és egyedül az Istené! S az mond énekére kétség nélkül Áment, aki már tudja: ő sem a magáé, hanem hűséges megváltójáé, a Jézus Krisztusé. Ámen

Imádkozzunk: Mennyei Atyánk! Mi csak a Tied akarunk lenni –, teljesen: testestől-lelkestől, életünkben-halálunkban. Kérünk, segíts minket ebben, segíts, hogy meg ne hátráljunk a szent életben. Add, hogy ne engedjünk kísértésnek, ne győzzenek le félelmeink, ne hátráltasson restségünk, hanem igazán tudjuk betölteni szeretetednek törvényét. Fordíts minket az elesettekhez, add hogy békesség szerzői lehessünk, munkáld általunk az irgalmasságot és igazságot. Mi csak a Tied akarunk lenni: testestől-lelkestől. Oldozz fel gyengeségeinkből, hozz szabadulást a gyötrelmek óráin, világosságot a kétségek perceiben. Őrizd egyházadat, vezesd hűségben népedet. Áld meg nemzetünket és a népeket, hadd forduljon feléd mind, aki igazságra vágyik, s hadd találja meg Krisztusban, a mi hű kezesünkben a boldog élet alapját. A tiéd vagyunk, tarts meg bennünket! Ámen.